

УДК 349.6

Демчук Т.І.,
аспірантка кафедри аграрного, земельного
та екологічного права Національного університету
«Одеська юридична академія»

ПОРЯДОК ОТРИМАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЗАЦІКАВЛЕНИМИ СУБ'ЄКТАМИ

У науковій статті розглянуто можливість отримання екологічної інформації про стан навколишнього природного середовища. Проаналізовано наявність системи надання такої інформації. Також, автором проаналізовано кожен особливості та процедуру отримання інформації.

Ключові слова: інформація, екологічна інформація, доступ до екологічної інформації, звернення громадян, запит, екологічний моніторинг.

В научной статье рассмотрена возможность получения экологической информации о состоянии окружающей природной среды. Проанализированы наличие системы предоставления такой информации. Также, автором проанализированы каждую особенность и процедуру получения информации.

Ключевые слова: информация, экологическая информация, доступ к экологической информации, обращения граждан, запрос, экологический мониторинг.

In the scientific article the possibility of environmental information on the state of the environment. Analysis of the availability of such information. Also, the author analyzed every feature and process information.

Keywords: information, environmental information, access to environmental information, appeals, request environmental monitoring.

Постановка проблеми. Варто відмітити, що проведення низки реформ в екологічній та природоохоронній сфері стосується здебільшого ліквідації корупційних органів та всієї системи загалом, однак не направлені на покращення екологічної ситуації в країні та вільного розповсюдження інформації про стан навколишнього природного середовища в Україні. Інформація на сьогоднішній день відіграє надзвичайно важливу роль, адже вона є доступною для мільйонів людей.

Право на інформацію розглядаються у сучасному цивілізованому суспільстві як одне із основоположних, адже проблеми інформаційних відносин вважаються найбільш актуальною в умовах науково-технічної революції [1].

Проаналізувавши законодавство України в сфері навколишнього природного середовища, можна зробити висновок, що використання у Законі України «Про охорону навколишнє природне середовища» подвійного терміну «інформація про стан навколишнього природного середовища» (екологічна інформація) і створена цим тавтологія у визначені були допущені свідомо, оскільки визначення вводилось у національне законодавство, де вже використовувався термін «інформація про стан довкілля» у зв'язку із ратифікацією Орхутської конвенції, яка оперує поняттям «екологічна інформація». Цим було забезпечено, що конституційна гарантія відкритості доступу та заборона засекречувати інформацію поширюються на весь спектр екологічної інформації, який перелічений у ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Варто зазначити, що існують певні труднощі, пов'язані з реалізацією права на екологічну інформацію, які свідчать про недосконалий та недостатньо ефективний механізм правового регулювання цих відносин.

Аналіз дослідження даної проблеми. Дослідження порядку отримання екологічної інформації зацікавленими суб'єктами неодноразово ставало об'єктом дослідження у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: В. І. Андрейцева, Г. В. Балюк, А. П. Гетьмана, І. І. Каракаша, Н. Р. Кобецької, В. В. Костицького, С. М. Кравченко,

М. В. Краснової, Н.Р. Малишевої, С.М. Романко, В.Д. Сидор, Ю. С. Шемшученка та деяких інших.

Мета дослідження. Метою проведення дослідження у даній статті є комплексний аналіз процедури отримання інформації про стан навколишнього природного середовища.

Виклад основного матеріалу. Варто погодились із Сидор В.Д. в тому, що екологічна безпека в Україні з кожним роком стає все більш важливим елементом і складовою національної безпеки держави [2, с. 60]. Одним із передумов її забезпечення є реалізація права громадян на отримання інформації про стан довкілля. Перш ніж перейти безпосередньо до дослідження процедури отримання інформації про стан навколишнього природного середовища слід зазначити, що відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього середовища» та Орхуської конвенції екологічна інформація це:

стан навколишнього природного середовища чи його об'єктів – землі, води, надр, атмосферного повітря, ґрунт, ландшафт, рослинного і тваринного світу та рівні їх забруднення;

джерела, фактори, матеріали, речовини, продукцію, енергію, фізичні фактори (шум, вібрацію, електромагнітне випромінювання, радіацію), які впливають або можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей;

загрозу виникнення і причини надзвичайних екологічних ситуацій, результати ліквідації цих явищ, рекомендації щодо заходів, спрямованих на зменшення їх негативного впливу на природні об'єкти та здоров'я людей;

екологічні прогнози, плани і програми, заходи, в тому числі адміністративні, державну екологічну політику, законодавство про охорону навколишнього природного середовища;

витрати, пов'язані із здійсненням природоохоронних заходів за рахунок фондів охорони навколишнього природного середовища, інших джерел фінансування, економічний аналіз, проведений у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля;

діяльність, яка впливає або може вплинути на складові навколишнього середовища та здоров'я людей;

стан здоров'я та безпеки людей, умови життя людей, стан об'єктів культури і споруд тією мірою, якою на них впливає або може вплинути стан складових навколишнього середовища або через ці складові, фактори, діяльність або заходи;

аналіз затрат і результатів та інший економічний аналіз та припущення, використані в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються навколишнього середовища [3; 4].

Слід зазначити, що основними джерелами екологічної інформації є дані моніторингу довкілля, реєстри, автоматизовані бази даних, кадастри природних ресурсів, архіви, а також довідки видані органами державної влади та їх посадовими особами.

Конституція України містить наступні положення: «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів та переконань. Кожен має право вільно збирати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір» (ст. 34); «Усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк» (ст. 40); «Кожному надано право на вільний доступ до інформації про стан довкілля і така інформація не може бути засекречена» (ст. 50) [5].

Отже, питання практичної реалізації права України отримувати інформацію про стан навколишнього природного середовища надана відповідно до положень Конституції та регламентується Законом України «Про звернення громадян». Однак, щорічно передбачена Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні, яка після її розгляду Верховною Радою України публікується та розміщується в мережі інтернет. Створення аналогічного документу передбачено і для обласних адміністрацій, а також «систематичне інформування населення через засоби масової

інформації про стан навколишнього природного середовища», «негайне інформування про надзвичайні екологічні ситуації та забезпечення вільного доступу до екологічної інформації» тощо без зазначення конкретних термінів і відповідальних виконавців мають декларативний характер [6]. З огляду на це, громадяни України можуть гарантовано розраховувати на отримання екологічної інформації лише щорічно.

Також є недоліки реалізації всіма зацікавленими суб'єктами права на екологічну інформацію. Надання інформації за запитами на інформацію передбачене у розділі 4 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Структурні підрозділи Міністерства екології та природних ресурсів на основі даного закону створюють та затверджують наказ відповідного структурного підрозділу відповідно до якого здійснюється надання екологічної інформації зацікавленим суб'єктам [7].

Запит на інформацію – це прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що знаходиться в його володінні. Запитувач має право звернутися до розпорядника інформації із запитом на інформацію незалежно від того, стосується ця інформація його особисто чи ні, без пояснення причини подання запиту. Запит на інформацію може бути індивідуальним або колективним та подаватися в усній, письмовій чи іншій формі (поштою, факсом, телефоном, електронною поштою) на вибір запитувача. Запит на інформацію має містити: ім'я (найменування) запитувача, поштову адресу або адресу електронної пошти, а також номер засобу зв'язку, якщо такий є; загальний опис інформації або вид, назву, реквізити чи зміст документа, щодо якого зроблено запит, якщо запитувачу це відомо; підпис і дату за умови подання у письмовій формі. Розпорядник інформації має надати відповідь на запит на інформацію не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту, проте цей строк може бути продовжений до двадцяти робочих днів [7].

Отже, щоб отримати інформацію про стан довкілля особи потрібно подати запит у письмовій, усній чи електронній формі із дотриманням відповідних реквізитів до відповідного органу

державної влади (наприклад до Департаменту екології та природних ресурсів однієї із областей України).

Інформація на запити надається безкоштовно, однак законодавець визначає, що існують випадки, коли за надану інформацію потрібно заплатити. Після подання запиту на інформацію реєструються у спеціальному порядку із зазначенням дати подання запита. Реєстрація та облік щодо надання публічної екологічної інформації здійснюється відповідальною особою за реєстрацію та облік запитів на публічну інформацію в журналі реєстрації запитів щодо надання публічної інформації. На кожний окремий запит оформлюється відповідна реєстраційна картка, в якій обов'язково фіксується час реєстрації. Наступним кроком є реєстрації запиту здійснюється первинний розгляд запиту та накладення резолюцій із дорученнями на підготовку проекту відповіді запитувачу здійснює відповідальна посадова особа органу державної влади або органу місцевого самоврядування, у разі його відсутності (відрадження, відпустки, тимчасова непрацездатність у зв'язку з хворобою тощо) резолюцію з дорученням на підготовку проекту відповіді накладають заступники вказаних відповідальних осіб, згідно із розподілом обов'язків. Дана резолюція оформляється на протязі трьох робочих годин, в разі термінового запиту протягом однієї робочої години. Далше не рідше ніж два рази на день відповідальна особа передає подані запити із резолюцією у відповідні структурні підрозділи органу державної влади або органу місцевого самоврядування, які згідно із резолюцією мають підготувати проект відповіді запитувачу (термінові запити подаються негайно відповідним структурним підрозділам) [7].

Структурні підрозділи розглядають запит та готують проект відповіді за підписом відповідальної посадової особи органу державної влади або органу місцевого самоврядування. У разі його відсутності (відрадження, відпустки, тимчасова непрацездатність у зв'язку з хворобою) готується проект відповіді за підписом особи, що на той час виконує його обов'язки. Проекти відповідей подаються на підпис у 2

примірниках. До проекту відповіді у разі необхідності, додаються копії документів (як до першого, так і до другого примірників). Термін підготовки відповіді зазначається в реєстраційній картці, але не може перевищувати 3 робочих днів, однак якщо запит стосується надання великого обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, термін розгляду такого запиту може бути обґрунтовано продовжено до 20 робочих днів.

Завершальним етапом є передача відповіді з додатками відповідальній особі для відправлення запитувачу. Дата та час передачі відповіді фіксуються у відповідному журналі.

Слід зазначити, що досить часто трапляються випадки, що більшість відповідей на запити що стосуються довкілля формально надаються, проте не є конкретними, не містять відповіді на поставлені запитання або містять відписку про відсутність даних щодо тієї чи іншої ситуації.

Розпорядник інформації має право відмовити в задоволенні запиту в таких випадках:

- розпорядник інформації не володіє і не зобов'язаний відповідно до його компетенції, передбаченої законодавством володіти інформацією, щодо якої зроблено запит;

- інформація, що запитується, належить до категорії інформації з обмеженим доступом відповідно до ч. 2 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [7];

- не дотримано вимог до запиту на інформацію, передбачених ч. 5 ст. 19 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [7].

У випадку, якщо розпорядник інформації, який не володіє запитуваною інформацією, але якому за статусом або характером діяльності відомо або має бути відомо, хто нею володіє, зобов'язаний направити цей запит належному розпоряднику з одночасним повідомленням про це запитувача. У такому разі відлік строку розгляду запиту та інформації починається з дня отримання запиту належним розпорядником.

Задля покращення отримання інформації зацікавленими суб'єктами про стан навколишнього природного середовища та створення повноцінної бази екологічної інформації для

полегшення роботи структурних підрозділів органів державної влади або органів місцевого самоврядування було запроваджено державну систему моніторингу навколишнього природного середовища. Мета моніторингу полягає у забезпеченні збору, обробки, збереження та аналізу інформації про стан навколишнього природного середовища, прогнозування його змін та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних управлінських рішень в Україні створюється система державного моніторингу навколишнього природного середовища. Спостереження за станом навколишнього природного середовища, рівнем його забруднення здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, іншими спеціально уповноваженими державними органами, а також підприємствами, установами та організаціями, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану навколишнього природного середовища. Зазначені підприємства, установи та організації зобов'язані безоплатно передавати відповідним державним органам аналітичні матеріали своїх спостережень. Порядок здійснення державного моніторингу навколишнього природного середовища визначається Кабінетом Міністрів України [7].

До підписання угоди про Асоціацію України та Європейським Союзом наша держава почала змінювати вітчизняне законодавство у відповідність до законодавства Європейського Союзу. Однією з умов гармонізації стало впровадження інтегрованої електронної системи екологічного врядування, з урахуванням європейських підходів до управління екологічною інформацією, усуне «розпорошеність» екологічної інформації між різними органами виконавчої влади, забезпечуючи наявність інформації не лише про викиди у довкілля, а й про дозволи, ліміти, рішення про оцінки впливу на довкілля тощо у єдиній базі.

Система електронного врядування дозволить також оптимізувати та підвищити ефективність державного управління

у сфері охорони довкілля, зменшити звітне, дозвільне навантаження на суб'єктів господарювання.

Екологічне врядування передбачає впровадження єдиних державних класифікаторів у сфері охорони довкілля з урахуванням класифікаторів Європейського Союзу, розробку та впровадження єдиної національної системи ідентифікації об'єктів, що впливають чи можуть впливати на довкілля, розробку та впровадження інтегрованих електронних сервісів для одержання документів дозвільного характеру та подання звітності природокористувачами.

Відповідно до Угоди про асоціацію Україна має імплементувати такі акти права ЄС, як Директива 2011/92/ЄС про оцінку впливу окремих державних і приватних проєктів на навколишнє середовище, Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище, Директива 2003/4/ЄС про доступ громадськості до екологічної інформації, Директива 2003/35/ЄС про забезпечення участі громадськості у підготовці окремих планів та програм, що стосуються навколишнього середовища, Директива №96/61/ЄС про участь громадськості та доступ до правосуддя [8].

В рамках Європейського Союзу була створена "Спільна система екологічної інформації" (Shared Environmental Information System, SEIS), що базується, зокрема, на таких ключових принципах:

- інформація переводиться в електронний вигляд якомога ближче до джерела цієї інформації;
- інформація збирається лише один раз та в подальшому спільно використовується для відповідних цілей;
- інформація повинна бути доступною як для органів державної влади, так і для широкого загалу з метою належної своєчасної оцінки стану довкілля та забезпечення реальної участі у розробці та реалізації екологічної політики;
- поширення та обробка інформації має здійснюватися на основі загальних, вільних та відкритих стандартів [9].

Створення інтегрованої електронної системи екологічного врядування є надзвичайно важливим та потрібним кроком для України, адже це не лише надасть можливість гарантованого та

вільного доступу громадян до екологічної інформації, а й стане інструментом для усунення зловживань та корупційних складових в управлінні охорони довкілля загалом [9].

Отже, щоб отримати відомості про стан довкілля чи інші дані природного середовища слід звернутись із проханням до органів державної влади або органів місцевого самоврядування, котрі зобов'язані без будь-яких запитань надати відповідь на прохання запитуючого. Також у особи є право особисто звернутись до посадових осіб відповідного структурного підрозділу у прийомні дні з проханням, скаргу або заяву, яка стосується довкілля або надзвичайної ситуації для отримання відомостей, допомоги тощо. На сьогодні створення електронної системи значно спростило отримання відомостей громадянами України, однак це зобов'язання підписане в Угоді про Асоціацію з Європейським Союзом було не виконано.

Висновки. Аналізуючи всі нормативно-правові акти що стосуються порядку отримання та/або надання інформації про стан довкілля можна дійти до висновку, що система працює досить неефективно. Задля ефективного, повного та всебічного інформування населення про їх екологічне середовище можливе лише завдяки запровадженню інтегрованої електронної системи екологічного врядування. Ця система має забезпечити вільний доступ до інформації про стан довкілля і участь громадськості в ухваленні важливих екологічних рішень.

Наразі система управління охорони довкілля формується навколо окремих її галузей (охорона атмосферного повітря, поводження з відходами, охорона та раціональне використання водних ресурсів, надрокористування тощо), при цьому відсутній належний системний обмін інформацією в електронному вигляді. Головна складність – питання державного управління у сфері охорони довкілля на даний момент розділені між різними органами виконавчої влади. Така ситуація призводить до неможливості надання громадськості та іншим зацікавленим особам якісної та повної інформації про стан довкілля.

Література:

1. Романко С.М. Теоретичні засади права на екологічну інформацію [Електронний ресурс] / С. М. Романко // Теорія і практика

правознавства. – 2014. – Вип. 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2014_2_27

2. Сидор В.Д. Экологические проблемы землепользования в Украине / В.Д. Сидор // Бизнес. Образование. Право. Вестник Волгоградского института бизнеса. – 2014. – № 1 (26). – С. 60 – 63.

3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. // Відомості Верховної Ради. – 2016. – №12.

4. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля від 25.06.1998 р. (Орхуська Конвенція) // Офіційний вісник України. 2010 р., № 33, стор. 12, стаття 1191, код акту 50905/2010.

5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

6. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – №393/96-ВР.

7. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 // Відомості Верховної Ради. – 2011. – №2939-VI/

8. Про вільний доступ до інформації про стан довкілля: Директива Європейського Союзу 90/313. // URL: http://eulaw.edu.ru/documents/legislation/ork_sreda/infoenvaccess.htm

9. Вронская А. Охрана окружающей среды online. Что тормозит переход к стандартам ЕС / А. Вронская // Європейська правда. URL: [euointegration.com.ua/Екологічне право України](http://euointegration.com.ua/Екологічне_право_України). Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю.С.Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – 848 с.

УДК 349.42

Ігнат М.Г.,

студентка Чернівецького юридичного інституту
Національного університету “Одеська юридична академія”

ПОНЯТТЯ ТА ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Стаття присвячена дослідження поняття та юридичної природи органічного сільського господарства. Порівнюються